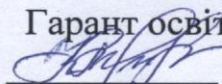

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра менеджменту**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

 Любов КОВАЛЕНКО

« 20 » серпня 20__ року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ»**

Освітній рівень:

перший (бакалаврський)

Галузь знань:

І «Транспорт та послуги»

Спеціальність:

І2 «Готельно-ресторанна справа та кейтеринг»

Освітньо-професійна програма:

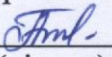
«Готельно-ресторанна справа»

Факультет:

менеджменту

Робоча програма з дисципліни «Основи економічної науки» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання спеціальності *J2 «Готельно-ресторанна справа та кейтеринг»* освітньо-професійної програми «Готельно-ресторанна справа». Умань: УНУ, 2025 р. 20 с.

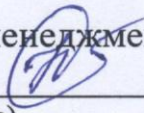
Розробник:

 Людмила АЛЬОШКІНА – к.е.н., доцент кафедри менеджменту
(підпис)

Робоча програма затверджена на засіданні
кафедри менеджменту

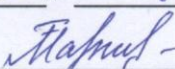
Протокол від «20» 08 2025 року № 1

Завідувач кафедри менеджменту

 Наталія ВЕРНЮК
(підпис) (прізвище та ініціали)
«20» 08 2025 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету менеджменту

Протокол від «20» 08 2025 року № 1

Голова Марина ГОМЕНЮК
(підпис) (прізвище та ініціали)

«20» 08 2025 року

©УНУ, 2025 рік

©Людмила АЛЬОШКІНА, 2025 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4,5	Галузь знань: <i>J «Транспорт та послуги»</i>	Обов’язкова
Модулів – 1	Спеціальність: <i>J2 «Готельно-ресторанна справа та кейтеринг»</i>	Рік підготовки:
Змістових модулів – 3		2-й
		Семестр
		3-й
Загальна кількість годин – 135		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 5	Освітній рівень <i>перший (бакалаврський)</i> Освітня програма <i>«Готельно-ресторанна справа»</i>	28 год.
		Практичні
		32 год.
		Самостійна робота
		75 год.
		Вид контролю:
		екзамен

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В курсі «Основи економічної науки» на основі узагальнення фундаментальних надбань світової економічної думки і практики господарювання розглядаються основні питання економічної теорії – загальні основи соціально-економічного розвитку суспільства, товарного виробництва і ринкової економіки, теоретичні основи мікро- та макроекономіки, світового господарства та міжнародних економічних відносин.

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень та академічна доброчесність» розроблена відповідно до Положення методичне забезпечення освітнього процесу в Уманському національному університеті садівництва, затвердженого Вченою радою протокол №1 від 08.10.2020, із змінами та доповненнями від 11.07.2024, протокол № 8.

Навчальна дисципліна «Основи економічної науки» належить до обов'язкових дисциплін, вивчення яких передбачено освітньо-професійною програмою «Готельно-ресторанна справа» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю J2 «Готельно-ресторанна справа та кейтеринг» галузі знань J «Транспорт та послуги».

Мета вивчення дисципліни – набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їхньою економічною діяльністю.

Завдання дисципліни – набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки, розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури; набуття навичок аналізу агрегованих показників, визначення чинників і наслідків макроекономічного розвитку господарських систем, а також можливостей держави коригувати цей розвиток відповідно до цілей та пріоритетів економічної політики. Формування належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки, розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури; набуття навичок аналізу агрегованих показників, визначення чинників і наслідків макроекономічного розвитку господарських систем, а також можливостей держави коригувати цей розвиток відповідно до цілей та пріоритетів економічної політики.

Основні завдання дисципліни:

- 1) науково обґрунтувати загальні основи економічного життя суспільства;
- 2) розкрити закономірності розвитку суспільного виробництва;
- 3) з'ясувати механізм дії економічних законів і механізм використання їх людьми у процесі господарської діяльності;

4) визначити суттєві риси основних соціально-економічних систем та напрямки їх еволюції;

5) з'ясувати роль економічної теорії у розробці шляхів формування соціально орієнтованої економічної системи суспільства.

Місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки здобувачів вищої освіти: курс «Основи економічної науки» є фундаментальною дисципліною, що характеризує загальні основи соціально-економічного розвитку суспільства, і є базовою для отримання майбутніх загальних та фахових компетентностей здобувачем.

Вивчення навчальної дисципліни «Основи економічної науки» передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей і програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Готельно-ресторанна справа» спеціальності J2 «Готельно-ресторанна справа та кейтеринг» галузі знань J «Транспорт та послуги» (табл. 1).

Таблиця 1

**Матриця компетентностей і програмних результатів навчання,
що формуються під час вивчення навчальної дисципліни
«Основи економічної науки»**

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів навчання	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК 03	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	РН 16	Виконувати самостійно завдання, розв'язувати задачі і проблеми, застосовувати їх в різних професійних ситуаціях та відповідати за результати своєї діяльності
ЗК 09	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	РН 16	Виконувати самостійно завдання, розв'язувати задачі і проблеми, застосовувати їх в різних професійних ситуаціях та відповідати за результати своєї діяльності
ЗК 10	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	РН 16	Виконувати самостійно завдання, розв'язувати задачі і проблеми, застосовувати їх в різних професійних ситуаціях та відповідати за результати своєї діяльності
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)			

СК 10	Здатність працювати з технічною, економічною, технологічною та іншою документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом готельного та ресторанного бізнесу	РН 16	Виконувати самостійно завдання, розв'язувати задачі і проблеми, застосовувати їх в різних професійних ситуаціях та відповідати за результати своєї діяльності
СК 12	Здатність ініціювати концепцію розвитку бізнесу, формулювати бізнес-ідею розвитку суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу	РН 15	Розуміти економічні процеси та здійснювати планування, управління і контроль діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу

Методи навчання та засоби діагностики, що відповідають визначеним результатам навчання за навчальною дисципліною «Основи економічної науки», наведено в табл. 2, 3.

Таблиця 2

Результати, методи навчання та методи контролю за навчальною дисципліною «Основи економічної науки»

Результати навчання за навчальною дисципліною		Методи навчання	Методи контролю
1	Знання:	лекції, практичні заняття, інтерактивні заняття, консультації з викладачем, самонавчання, в тому числі через Moodle	усне опитування, виступи здобувачів на практичних заняттях при обговоренні теоретичних питань, в тому числі з підготовкою та представленням презентацій, модульний контроль, підсумковий контроль
1.1	становлення і основні етапи розвитку економічної теорії як науки;		
1.2	предмету економічної теорії і його тлумачення різними школами;		
1.3	основних напрямів, пріоритетів, методів та інструменти економічної політики;		
1.4	суті попиту та фактори, що його визначають;		
1.5	сутності та основних рис монополістичної конкуренції : ознак та умов функціонування;		
2	Уміння/навички:		

2.1	характеризувати економічні закони, принципи і категорії;	лекції, практичні заняття, інтерактивні заняття, консультації з викладачем, самонавчання, в тому числі через Moodle	усне опитування, виступи здобувачів на практичних заняттях при обговоренні теоретичних питань, в тому числі з підготовкою та представленням презентацій, модульний контроль, підсумковий контроль
2.2	застосовувати закон попиту та пропозиції;		
2.3	Визначати точку беззбитковості;		
2.4	застосовувати механізм встановлення ринкової рівноваги (павутиноподібна модель);		
2.5	Будувати Криву індивідуального попиту;		
2.6	Розраховувати основні макроекономічні показники.		
3	Комунікація:		
3.1	зрозуміле і недвозначне донесення результатів досліджень у сфері економічної науки, мікро- та макроекономіки і власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються;	практичні заняття, інтерактивні заняття, консультації з викладачем, самонавчання, в тому числі через Moodle	виступи здобувачів на практичних заняттях при обговоренні теоретичних питань, в тому числі з підготовкою та представленням презентацій, модульний контроль, підсумковий контроль
3.2	здатність до групової взаємодії в процесі з'ясування проблем, пов'язаних з проведенням наукового дослідження студента з питань розвитку економічної науки;		
3.3	створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі проектування взаємодії об'єктів наукового дослідження.		
4	Відповідальність і автономія:		
4.1	відповідальність за точну ідентифікацію концепцій наукового дослідження та визначення основних макроекономічних та мікроекономічних показників;	практичні заняття, інтерактивні заняття, консультації з викладачем, самонавчання, в тому числі через Moodle	виступи здобувачів на практичних заняттях при обговоренні теоретичних питань, в тому числі з підготовкою та представленням презентацій, модульний контроль,
4.2	самостійно приймати ефективні управлінські рішення щодо елементів наукового		

	дослідження з питань розвитку економічної науки;		підсумковий контроль
4.3	відповідальність за точність і коректність результатів проведення наукового дослідження з питань розвитку економічної науки;		

Таблиця 3

Методи навчання та методи контролю програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Основи економічної науки»

Програмний результат навчання		Метод навчання	Методи контролю
РН 15	Розуміти економічні процеси та здійснювати планування, управління і контроль діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу	лекції, практичні заняття, інтерактивні заняття, консультації з викладачем, самонавчання, в тому числі через Moodle	усне опитування, виступи здобувачів на практичних заняттях при обговоренні теоретичних питань, в тому числі з підготовкою та представленням презентацій, модульний контроль, підсумковий контроль
РН 16	Виконувати самостійно завдання, розв'язувати задачі і проблеми, застосовувати їх в різних професійних ситуаціях та відповідати за результати своєї діяльності	лекції, практичні заняття, інтерактивні заняття, консультації з викладачем, самонавчання, в тому числі через Moodle	усне опитування, виступи здобувачів на практичних заняттях при обговоренні теоретичних питань, в тому числі з підготовкою та представленням презентацій, модульний контроль, підсумковий контроль

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Основи економічної науки

Тема 1. Предмет і метод економічної науки

Зародження економіко-теоретичних знань. Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії як науки. Сучасні напрями і течії економічної теорії. Розвиток економічної думки в Україні.

Предмет економічної теорії і його тлумачення різними школами. Складові частини сучасної економічної теорії. Позитивна та нормативна економічна теорія. Економічне мислення, його види та роль у розумінні у розумінні економічного життя суспільства.

Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних законів.

Методи пізнання економічних процесів і явищ. Загальні і спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції економічної теорії.

Місце економічної теорії в системі економічних наук. Економічна теорія та економічна політика. економічна теорія як основа економічної політики. Основні напрями, пріоритети, методи інструменти економічної політики.

Тема 2. Економічна система суспільства

Економічні потреби суспільства, їх суть та структура. Піраміда Маслоу. Поняття безмежності потреб. Закон зростання потреб та механізм його дії. Проблеми використання закону зростання потреб у процесі виробництва матеріальних благ. Економічні блага.

Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.

Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Типи економічних систем. Традиційна економіка. Економічна система вільного капіталізму. Командно-адміністративна система. Система змішаної економіки. перехідні економічні системи, їх зміст та основні риси. Формування інституційних та економічних умов переходу до нової системи господарювання. криза та розпад командно-адміністративної системи і необхідність переходу економіки постсоціалістичних країн до ринкових відносин. Концепції різноманітності форм переходу різних країн до ринкової економіки.

Основні напрями формування сучасних ринкових відносин. Формування державного і ринкового механізмів регулювання економіки.

Власність як економічна категорія. Суб'єкти та об'єкти. Типи, форми і види власності. Основні тенденції розвитку власності на сучасному етапі. Необхідність різноманітних форм власності в ринковій економіці. Трансформація форм власності в Україні. роздержавлення. приватизація. світовий досвід. Сучасний стан відносин власності в Україні. Економічні школи щодо періодизації суспільного розвитку.

Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства. Теорія товару та грошей

Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Зміст і структура суспільного виробництва. Матеріальне та нематеріальне виробництво, їх сутність та взаємозв'язок.

Ресурси виробництва та їх види. Використання економічних ресурсів. Абсолютна та відносна обмеженість (рідкісність) ресурсів. Основні фактори виробництва та їх взаємозв'язок. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники.

Форми організації суспільного виробництва: натуральне та товарне. Еволюція товарного виробництва. Товарне виробництво, умови і причини його виникнення. Проста і розвинена форми товарного виробництва, їх спільні риси та відмінності.

Товар і його властивості. Вартість. Мінова вартість. Споживна вартість та її показники. Теорії вартості: трудова, маржиналістська і неокласична. Розвиток товару і товарного виробництва за сучасних умов.

Теоретичні концепції виникнення та сутність грошей. Функції грошей. Історичний підхід у розгляді функцій грошей. Види грошей: паперові, металеві, кредитні, безготівкові, електроні. Обіг готівкових та безготівкових грошей. Сучасні зміни в грошовому обігу. Закони грошового обігу. Історичний досвід України в створенні національної грошової одиниці.

Тема 4. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи

Теоретичні засади становлення ринкових відносин. Об'єктивні умови виникнення ринку та його сутність. Переваги та недоліки ринкового механізму. Структура, види та сегментація ринків. Критерії класифікації ринків. Характерні ознаки сучасного ринку.

Об'єктивна зумовленість та сутність ринкової інфраструктури. Основні суб'єкти ринкової економіки. Держава як суб'єкт ринкового господарства. Соціально-економічна характеристика елементів ринку та умови формування їх в Україні.

Суть попиту та фактори, що його визначають. Закон попиту. Пропозиція. Зміст та фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції. Крива пропозиції та її властивості. Ринкова рівновага. Утворення рівноважної ціни та рівноважного обсягу виробництва. Фактори, які впливають на зміну ринкової рівноваги.

Взаємодія попиту та пропозиції. Поняття рівноваги, надлишку, дефіциту. Ринкова ціна та ціна рівноваги. Механізм встановлення ринкової рівноваги (павутиноподібна модель). Вплив зміни попиту та пропозиції на рівновагу. Взаємодія змін попиту та пропозиції. Поняття про надлишок споживача та надлишок виробника.

Концепція еластичності взаємозв'язаних показників. Еластичність попиту за чинниками впливу: еластичність попиту за власною ціною блага, еластичність попиту за ціною взаємодоповнюючого блага та за ціною взаємозамінного блага (перехресна еластичність), еластичність попиту за доходом. Еластичність попиту для нормальних товарів та товарів нижчої якості.

Еластичність пропозиції. Фактори впливу на еластичність пропозиції. Еластичність пропозиції за власною ціною блага, еластичність пропозиції за цінами факторів виробництва.

Сутність ціни. Механізм формування і функції ціни. Види цін. Концепція ціноутворення по Маршалу.

Сутність конкуренції. Місце конкуренції в ринковій економіці. Форми конкуренції. Типи конкурентної поведінки. Функції конкуренції. Методи конкурентної боротьби. Позитивні й негативні наслідки конкуренції. Монополія та типи монополізації. Антимонopolна політика і антимонopolне законодавство. Світовий досвід створення антимонopolного законодавства. Проведення антимонopolної практики. Антимонopolна політика в Україні.

Змістовий модуль 2. Мікроекономіка

Тема 5. Домогосподарство як суб'єкт ринкової економіки. Аналіз поведінки споживача

Домогосподарство як суб'єкт ринкової економіки. Функції та роль домогосподарств в економічному кругообігу.

Корисність і уподобання в економічній теорії. Поняття корисності. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності. Процес споживання та динаміка зміни сукупної та граничної корисності. Закон спадної граничної корисності економічного блага. Уподобання споживача.

Побудова кривих байдужості. Властивості кривих байдужості. Окремі випадки кривих байдужості. Поняття взаємозамінних благ, взаємодоповнюючих благ, нейтральних благ, благ з від'ємною корисністю. Види поверхонь байдужості для перерахованих вище благ (пара взаємозамінних благ, пара взаємодоповнюючих благ).

Гранична норма заміщення. Бюджетні обмеження і можливості споживача. Поняття нахилу бюджетної лінії. Вплив зміни доходу споживача на розміщення бюджетної лінії та процес споживання. Зміна цін та її вплив на бюджет споживача.

Рівновага споживача: економічна, алгебраїчна та графічна інтерпретація. Вибір оптимального споживання. Методи знаходження точки рівноваги.

Реакція споживача на зміну доходу. Крива «доход-споживання». Функція попиту від доходу: крива Енгеля. Окремі випадки: побудова цих кривих для взаємозамінних благ та для взаємодоповнюючих благ. Поняття нормальних благ та благ нижчої споживчої цінності. Функції Торнквіста.

Реакція споживача на зміну цін товарів. Крива «ціна - споживання». Крива індивідуального попиту. Окремі випадки побудови.

Ефект заміни та ефект доходу. Вплив ефектів за Слуцьким та Хіксом. Рівняння Слуцького. Взаємодія ефектів заміни та доходу. Напрямок дії ефекту заміни, напрямки дії ефекту доходу. Поняття звичайних благ та благ Гіффена.

Прийняття рішень в ситуаціях з ризиком. Невизначеність та економічний ризик. Умови схильності та несхильності споживача до ризику. Ризик та ефективність економічних рішень.

Тема 6. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми.

Підприємство як суб'єкт економічної системи.

Фірма як суб'єкт ринку та виробнича ринкова система. Фактори виробництва та їх класифікація. Мотивація поведінки підприємства (фірми). Економічні періоди функціонування фірми та множина можливих комбінацій ресурсів. Миттєвий, короткостроковий та довгостроковий періоди функціонування підприємства (фірми).

Поняття та параметри виробничої функції. Виробнича функція як економічна модель технології. Способи побудови виробничої функції (табличний, алгебраїчний, графічний). Загальні властивості виробничих функцій.

Виробнича функція з двома змінними факторами. Взаємозаміна факторів. Ізокванта та її властивості. Карта ізоквант. Гранична норма технічного заміщення. Границі заміщення факторів.

Сукупний, середній та граничний продукт у короткостроковому періоді: означення, графічний аналіз взаємного розміщення кривих. Закон спадної продуктивності факторів виробництва.

Зміна технології, зміна масштабу у довгостроковому періоді. Постійна, спадна та зростаюча віддача від масштабу.

Тема 7. Витрати і доходи фірми. Теорія прибутку.

Поняття і види витрат. Економічний та бухгалтерський підходи до визначення витрат. Альтернативні витрати. Явні та неявні; внутрішні та зовнішні витрати. «Нормальний прибуток» як елемент витрат. Економічний та бухгалтерський прибуток.

Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати. Означення, графічний аналіз особливостей взаємного розташування та закономірностей зміни кожного з видів витрат, точки мінімуму та їх взаємне розташування. Закон зростаючих граничних витрат.

Витрати виробництва в довгостроковому періоді. Криві довгострокових витрат та їх види. Поняття ізокошти : означення, побудова, властивості. Карта ізокошт.

Оптимум виробника: вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна та економічна інтерпретації.

Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства.

Сукупний, середній та граничний дохід фірми, їх графічне відображення. Граничний дохід та його співвідношення з лінією попиту на продукцію фірми. Дохід та прибуток, способи визначення.

Тема 8. Ринок досконалої конкуренції. Монопольний ринок.

Поняття ринкової структури. Види ринкових структур та їх ознаки.

Характерні риси ринку досконалої конкуренції. Досконало конкурентна фірма та умови її функціонування. Ринковий попит та крива попиту на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції.

Сукупний, середній та граничний дохід фірми, їх графічне відображення. Граничний дохід та його співвідношення з лінією попиту на продукцію фірми.

Конкурентна стратегія фірми у довгостроковому періоді. Максимізація прибутку (два підходи.) Дослідження умов прибутковості та збитковості фірми: графічний аналіз впливу ринкової ціни на взаємне розміщення кривих сукупних витрат, сукупного доходу та прибутку фірми – досконалого конкурента. Ринкова ціна та умови: прибутковості фірми, беззбитковості, збитковості, повного згортання виробництва (графічно). Пропозиції фірми і галузі.

Конкурентна стратегія фірми у довгостроковому періоді. Умови довгострокової рівноваги. Пропозиція фірми і галузі у довгостроковому періоді. Ефективність ринку досконалої конкуренції.

Поняття та ознаки чистої монополії. Природні, економічні, адміністративні та правові бар'єри монопольного ринку. Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні. Монопсонія.

Визначення монополістом ціни та обсягу виробництва. Максимізація прибутку фірми у короткостроковому періоді. Пропозиція фірми – монополіста та особливості її формування. Цінова дискримінація. Рівновага фірми-монополіста у довгостроковому періоді. Показники виміру монопольної влади. Визначення монопольної ціни на продукцію.

Економічні наслідки та соціальна ціна монополії. Харбергеровські трикутники. Порівняльний аналіз досконалої конкуренції та монополії. Державне регулювання монопольної діяльності, антимонопольна політика.

Тема 9. Ринок монополістичної конкуренції. Олігополістична структура ринку.

Сутність та основні риси монополістичної конкуренції : ознаки та умови функціонування. Умови вступу до галузі.

Ринкова поведінка монополістичного конкурента. Максимізація прибутку. Цінова політика фірми. Короткострокова та довгострокова рівновага галузі (графічна інтерпретація).

Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції, її методи. Поглиблення диференціації продукту: позитивні та негативні наслідки. Вплив рекламної діяльності на обсяги виробництва та витрати. Економічна доцільність реклами.

Суспільна ціна монополістичної конкуренції, порівняльний аналіз з ринком досконалої конкуренції та монопольним ринком.

Олігополія, її сутність. Ознаки олігополії. Основні причини існування олігополії. Різноманітність олігополістичних структур. Загальна взаємозалежність і складність аналізу поведінки підприємства на ринку. Дуополія, суть моделі Курно та Бертрана. Оптимізація обсягу виробництва в умовах дуополії.

Моделі олігополістичного ціноутворення: Цінова війна та її наслідки; картель та легальні угоди; таємні і мовчазні змови (лідерство у цінах). Модель ламаної кривої попиту. Ціноутворення за принципом «витрати плюс ...». Основний зміст нецінової конкуренції.

Науково – технічний прогрес за умов олігополії. Економічні наслідки олігополії. Державне регулювання олігополії.

Тема 10. Утворення похідного попиту. Ринок факторів виробництва

Похідний попит. Взаємозв'язок ринків продукту та факторів виробництва. Попит на продукт та попит на фактори виробництва. Поняття похідного попиту. Споживання факторів виробництва: цілі та обмеження. Вплив різновиду структури ринку продукту на похідний попит.

Похідний попит за досконалої конкуренції. Граничний продукт ресурсу і у грошовому виразі та граничні витрати від використання ресурсу. Правило використання ресурсів фірмою. Крива попиту фірми на ресурс. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Зміна обсягу попиту та попиту загалом. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва.

Монопольний похідний попит. Монопольний ринок продукту та ринок факторів виробництва.

Праця як фактор виробництва, її мобільність. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Попит на працю. Граничний вигаиш виробника від найму праці. Обґрунтування рішення про найом. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.

Ринкова пропозиція праці на досконало конкурентному ринку. Еластичність пропозиції праці. Обґрунтування вибору робітника щодо праці і відпочинку: інструментарій ординалістської теорії корисності. Вплив на вибір робітника ефекту доходу та ефекту заміщення. Рівновага на ринку праці. Ринок праці з недосконалою конкуренцією. Попит монополії на працю та монопольна рівновага. Моносонічний ринок, його особливості.

Контроль профспілок над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці. Двостороння монополія та визначення реального рівня заробітної плати.

Капітал як фактор виробництва та як ресурс тривалого використання; форми капіталу. Рух капіталу та капітальні фонди. Сутність капіталу, його матеріально-речовий зміст та соціально-економічна форма. Капітал як фактор виробництва. Структура капіталу та його обіг. Кругообіг капіталу. Промисловий капітал. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу. Основний капітал. Фізичне та моральне зношення основного капіталу. Амортизація. Норма амортизації. Амортизаційний фонд к одне з джерел відтворення основного капіталу. Обіговий капітал. Час і швидкість обігу. Фактори, що впливають на швидкість обігу. Оборотні засоби та їх структура. Показники ефективності використання основного та оборотного капіталу. Рентабельність.

Поняття вибору у часі. Споживання та інвестиції. Уподобання у часі. Більша привабливість споживання теперішніх благ. Побудова бюджетного обмеження для випадку вибору обсягів споживання між теперішніми та майбутніми періодами. Оптимальний вибір.

Попит та пропозиція капіталу. Поняття дисконтованої величини. Види процентних ставок. Реальна та номінальна процентні ставки. Рівень дохідності, прибуток на капітал. Показники теперішньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень.

Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.

Ринок землі. Особливості землі як фактора виробництва. Особливості формування пропозиції на землю та попиту на землю. Фактори впливу на попит на землю. Рента. Ціна землі як капіталізована рента.

Тема 11. Економічна ефективність та добробут. Держава в макроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага.

Поняття ринкової рівноваги. Часткова та загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальраса.

Необхідність та вигоди ринкового обміну. Порівняння граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджворта. Ефективність при обміні. Крива контрактів Парето – ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Парето.

Ефективність у виробничій сфері. Розподіл виробничих ресурсів, діаграма Еджворта. Крива виробничих контрактів. Парето-оптимальний розподіл ресурсів. Ефективність на конкурентних ринках товарів.

Сукупна (зведена) ефективність конкурентних ринків. Причини обмеженої здатності ринкового регулювання. Оптимум та квазіоптимум ринкової системи. Теорія загальної рівноваги та політика в галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту.

Позаринкові (зовнішні) ефекти, їх економічний зміст. Суспільні та приватні витрати (вигоди). Корируючі податки та субсидії. Теорема Коуза-Стіглера.

Поняття громадських благ. Приватні та громадські блага. Попит на громадські блага і ефективний їх обсяг. Забезпечення громадськими благами: можливість ринку і держави.

Необхідність та причини втручання держави в економічні процеси за ринкових умов. Функції держави. Позитивний (описовий) аналіз поведінки уряду. Застосування теорії громадського вибору у поведінці уряду.

Змістовий модуль 3. Макроекономіка

Тема 12. Макроекономіка як наука. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Макроекономіка – розділ економічної теорії. Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Основні макроекономічні проблеми й суперечності.

Предмет макроекономіки. Функції макроекономіки. Методологія макроекономіки. Методи і принципи макроекономічних досліджень. Економічне моделювання. екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Статичні і динамічні моделі. Ex post- аналіз в порівнянні з ex ante аналізом. Мета та завдання макроекономіки. макроекономічний аналіз як інструмент пізнання. Позитивний і нормативний аналіз.

Становлення і розвиток макроекономіки. Сучасні макроекономічні теорії: пост кейнсіанська макроекономіка, неокласична макроекономіка, монетаризм.

Економічний кругообіг у простій економічній системі. Структура моделі економічного кругообігу. Взаємодія між домогосподарствами і фірмами. Ринок ресурсів та ринок продуктів. включення державного сектору в кругообіг доходів і

продуктів. Роль фінансових посередників в економічному кругообігу. Модель кругообігу із включенням зовнішньоекономічного сектору.

Система національних рахунків як нормативна баз економічного рахівництва. Сутність СНР та її відмінність від системи балансу народного господарства. Методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії СНР: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Переваги та обмеження СНР. Проблеми впровадження СНР в Україні. Роль макроекономічних показників.

Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий національний дохід та валовий внутрішній продукт. Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Визначення кінцевої і проміжної продукції, доданої вартості. Подвійний рахунок та його виключення. Динаміка ВВП в Україні. СНР – система взаємопов'язаних показників. Співвідношення між основними показниками СНР. Чистий національний дохід. Чистий внутрішній продукт. Валовий національний наявний дохід. Обчислення реальних обсягів: номінальний і реальний ВВП. Темп росту й темп приросту реального ВВП. Індекс цін і дефлятор. Інфлювання та дефлювання ВВП. ВВП та суспільний добробут. Особливості макроекономічних показників. Неринкові операції. Зростання вільного часу. Поліпшення якісних характеристик продукції. ВВП та навколишнє середовище. Тіньова економіка. Методика обчислення обсягів тіньової економіки. Чистий економічний добробут.

Тема 13. Макроаналіз сукупного попиту і сукупної пропозиції. Макроекономічна нестабільність.

Структура сукупного попиту. Цінові та нецінові фактори, що визначають сукупний попит. Крива сукупного попиту. Поняття сукупної пропозиції. Цінові та нецінові фактори, що визначають сукупну пропозицію. Крива сукупної пропозиції.

Функція сукупного попиту. Сукупна пропозиція в довгостроковому періоді. Сукупна пропозиція в короткостроковому періоді: причини жорсткості цін, цінові і нецінові фактори сукупної пропозиції. Кейнсіанський, проміжний та класичний відрізки кривої сукупної пропозиції.

Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Короткострокова рівновага. Відновлення довгострокової рівноваги. Рівноважний рівень цін та рівноважний обсяг виробництва

Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку. Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань. Циклічні коливання та їх види. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: проциклічні, антициклічні, ациклічні. Макроекономічний аналіз циклічних коливань.

Циклічність, інфляція й безробіття як форми прояву макроекономічної нестабільності. Державне антициклічне регулювання. Особливості економічного циклу в Україні.

Зайнятість як економічна проблема. Особливості формування, функціонування і регулювання ринку праці. Фактори, які визначають сучасний стан ринку робочої сили. Безробіття: суть, види, значення, наслідки. Класичний і

кейнсіанський підходи до пояснення причин безробіття. Природний рівень безробіття. Концепція NAIRU. Закон Оукена. Державне регулювання ринку робочої сили і державна система забезпечення зайнятості. Система соціального захисту населення в умовах ринку. Основні принципи соціального захисту населення.

Особливості формування попиту і пропозиції на ринку праці. Головні тенденції зміни структури зайнятості. Класична і кейнсіанська моделі зайнятості. Економічні та соціальні втрати від безробіття.

Поняття і сутність інфляції. Інфляційна спіраль, інспірована сукупним попитом та інфляційна спіраль, інспірована сукупною пропозицією. Інфляція та реальний дохід. Очікувана і непередбачена інфляція. Помірна інфляція. Галопуюча інфляція. Гіперінфляція. Антиінфляційна політика держави. Соціальні наслідки інфляції.

Інфляція як економічне явище. Причини виникнення інфляції. Інфляція і процентні ставки. Ефект Фішера. Взаємозв'язок інфляції і безробіття. Крива Філіпа. Інфляційний податок та сеньйораж. Крива Лафера для інфляційного податку. Концепції антициклічного регулювання економіки. Державна антиінфляційна політика, її вплив на економічну динаміку. Подолання наслідків інфляції.

Тема 14. Грошово-кредитний ринок. Споживання, заощадження та інвестиції

Види та функції грошей. Грошові агрегати. Пропозиція грошей. Мультиплікативне розширення депозитів. Модель пропозиції грошей. Пропозиція грошей і бюджетне обмеження. Попит на гроші: транзакційний (операційний) і спекулятивний (попит на гроші як на актив). „Пастка ліквідності”. Сукупний попит на гроші. Грошово-кредитне регулювання економіки.

Рівновага на грошовому ринку. Цілі та види грошово-кредитної політики. Інструменти грошово-кредитної політики. Передатний механізм грошово-кредитної політики. Кейнсіанська та монетаристська концепції грошової політики.

Споживання і особистий дохід. Кейнсіанська функція споживання, її графічне зображення. Співвідношення між споживанням і заощадженням в складі доходів.

Функція споживання. Кейнсіанська і класична трактовка теорії споживання і заощаджень. Поняття середньої і граничної схильності до споживання і заощадження.

Інвестиційна функція. Індуційовані і автономні інвестиції. Вплив інвестицій в короткостроковому періоді на сукупний попит. Вплив інвестицій на економічне зростання в довгостроковому періоді. Мультиплікатор. Модель мультиплікатора. Взаємозв'язок моделей мультиплікатора і $AD - AS$.

Тема 15. Держава в системі макроекономічного регулювання. Сукупні витрати і ВВП. Економічна динаміка.

Поняття видатків, фактори, які їх визначають. Вплив видатків на розміри валового внутрішнього продукту країни. Поняття акселератора.

Поняття сукупних видатків, особливості їх формування та їх вплив на ВВП. Фактичні та планові витрати. Визначення впливу видатків на ВВП за допомогою мультиплікаторів автономних витрат, державних витрат та податків. Рецесійний та інфляційний розрив.

Поняття, вимірники і фактори економічного зростання. Типи економічного зростання і його джерела. Темпи економічного росту. Загальна логіка та схема макроекономічної моделі зростання. Державне регулювання економічного зростання.

Економічне зростання і крива виробничих можливостей. Моделі, макроекономічного зростання Харода-Домара. Неокласична модель, економічного зростання Р.Солоу. зростання за „золотим правилом“. Сучасна теорія економічного зростання.

Необхідність державного регулювання економіки. Держава як суб'єкт регулювання економіки, межі втручання держави в економічний процес.

Форми державного регулювання економіки. Співвідношення державного регулювання економіки з ринковим регулюванням. Механізми державного впливу на економіку, інструменти державного регулювання економіки.

Суть монетарної політики. Дискреційна і недискреційна монетарна політика. Стратегії монетарної політики. Правила проведення монетарної політики. Проблема ефективності монетарної політики. Наслідки монетарної політики за моделлю IS-LM. Координація монетарної та фінансової політики у моделі IS-LM.

Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Операції центрального (національного) банку і грошова база. Інструменти центрального банку: політика облікової ставки, політика банківських резервів, операції на відкритому ринку. Механізм створення грошей банками. Вплив монетарної політики на економіку: політика «дорогих» та «дешевих» грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Грошовий та депозитний мультиплікатори.

Зміст фінансової політики: цілі та інструменти. Податкові надходження як основне джерело доходів держави.. Прямі й непрямі податки та їх роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування.

Державні видатки і їх структура. Поточні та капітальні витрати держави. Дискреційна фінансова політика. Стимулююча й стримуюча фінансова політика. Модель впливу державних витрат та податків на сукупний обсяг виробництва. Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Недискреційна (автоматична) фінансова політика. Прогресивна шкала оподаткування. Соціальні трансфери. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фінансової політики в умовах падіння та зростання виробництва.

Державний борг та його структура. Економічні наслідки державного боргу. Ефект витіснення державою приватних інвестицій і тягар боргу для майбутніх поколінь. Методи управління державним боргом. Рефінансування. Реструктуризація. Списання боргу. Державний борг України та можливості його погашення. Фінансова політика в Україні: основні напрями й протиріччя.

4. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовні модулі	Кількість годин			
	Всього	Лекції	Практичні	Самостійна робота
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. Основи економічної науки				
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії	9	2	2	5
Тема 2. Економічна система суспільства	9	2	2	5
Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства. Теорія товару та грошей	9	1	3	5
Тема 4. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	9	1	3	5
Разом за змістовим модулем 1	36	6	10	20
Змістовий модуль 2. Мікроекономіка				
Тема 5. Домогосподарство як суб'єкт ринкової економіки. Аналіз поведінки споживача	9	2	2	5
Тема 6. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	9	2	2	5
Тема 7. Витрати і доходи фірми. Теорія прибутку.	9	2	2	5
Тема 8. Ринок досконалої конкуренції. Монопольний ринок	9	2	2	5
Тема 9. Ринок монополістичної конкуренції. Олігополістична структура ринку	9	2	2	5
Тема 10. Утворення похідного попиту. Ринки факторів виробництва.	9	2	2	5
Тема 11. Економічна ефективність та добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	9	2	2	5
Разом за змістовим модулем 2	63	14	14	35
Змістовий модуль 3. Макроекономіка				
Тема 12. Макроекономіка як наука. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	9	2	2	5
Тема 13. Макроаналіз сукупного попиту і сукупної пропозиції. Макроекономічна нестабільність	9	2	2	5
Тема 14. Грошово-кредитний ринок. Споживання, заощадження та інвестиції	9	2	2	5
Тема 15. Держава в системі макроекономічного регулювання. Сукупні витрати і ВВП. Економічна динаміка	9	2	2	5
Разом за змістовим модулем 3	36	8	8	20
Усього годин	135	28	32	75

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
Розподіл часу на практичні заняття з дисципліни
«Основи економічної науки»

Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Основи економічної науки	
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії	2
Тема 2. Економічна система суспільства	2
Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства. Теорія товару та грошей	1
Тема 4. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	1
Разом за змістовим модулем 1	6
Змістовий модуль 2. Мікроекономіка	
Тема 5. Домогосподарство як суб'єкт ринкової економіки. Аналіз поведінки споживача	2
Тема 6. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	2
Тема 7. Витрати і доходи фірми. Теорія прибутку.	2
Тема 8. Ринок досконалої конкуренції. Монопольний ринок	2
Тема 9. Ринок монополістичної конкуренції. Олігополістична структура ринку	2
Тема 10. Утворення похідного попиту. Ринки факторів виробництва.	2
Тема 11. Економічна ефективність та добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	2
Разом за змістовим модулем 2	14
Змістовий модуль 3. Макроекономіка	
Тема 12. Макроекономіка як наука. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	2
Тема 13. Макроаналіз сукупного попиту і сукупної пропозиції. Макроекономічна нестабільність	2
Тема 14. Грошово-кредитний ринок. Споживання, заощадження та інвестиції	2
Тема 15. Держава в системі макроекономічного регулювання. Сукупні витрати і ВВП. Економічна динаміка	2
Разом за змістовим модулем 3	8
Разом	32

6. САМОСТІЙНА РОБОТА
Розподіл часу на самостійну роботу з дисципліни
«Основи економічної науки»

Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Основи економічної науки	
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії	5
Тема 2. Економічна система суспільства	5
Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства. Теорія товару та грошей	5
Тема 4. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	5
Всього	20
Змістовий модуль 2. Мікроекономіка	
Тема 5. Домогосподарство як суб'єкт ринкової економіки. Аналіз поведінки споживача	5
Тема 6. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	5
Тема 7. Витрати і доходи фірми. Теорія прибутку.	5
Тема 8. Ринок досконалої конкуренції. Монопольний ринок	5
Тема 9. Ринок монополістичної конкуренції. Олігополістична структура ринку	5
Тема 10. Утворення похідного попиту. Ринки факторів виробництва.	5
Тема 11. Економічна ефективність та добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	5
Всього	35
Змістовий модуль 3. Макроекономіка	
Тема 12. Макроекономіка як наука. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	5
Тема 13. Макроаналіз сукупного попиту і сукупної пропозиції. Макроекономічна нестабільність	5
Тема 14. Грошово-кредитний ринок. Споживання, заощадження та інвестиції	5
Тема 15. Держава в системі макроекономічного регулювання. Сукупні витрати і ВВП. Економічна динаміка	5
Всього	20
Разом	75

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для вивчення курсу «Основи економічної науки» використовуються традиційні методи навчання. Вивчення дисципліни здійснюється шляхом проведення тематичних, проблемних лекцій; практичних занять із проведенням презентацій, дискусій, круглих столів; інтерактивних занять; індивідуальних занять із підготовкою рефератів, есе; консультацій з викладачами; самонавчання на основі конспектів, посібників та іншої рекомендованої літератури, навчальних мультимедійних матеріалів, через електронне модульне середовище навчального процесу Moodle.

Завдяки оптимально обраним формам і методам навчання й викладання забезпечується досягнення заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання.

Лекційні заняття носять інтерактивний науково-пізнавальний характер і забезпечують теоретичне підґрунтя дисципліни «Основи економічної науки», розкривають зміст основних понять та методів. Практичні заняття передбачають використання теоретичного матеріалу для обговорення дискусійних питань, розв'язання та аналізу задач. Вони проводяться в малих групах: поширеними є ситуаційні завдання, ділові ігри, підготовка презентацій. Навчально-методичне забезпечення і консультування самостійної роботи здійснюється через університетське модульне середовище освітнього процесу Moodle.

Індивідуальна робота студентів при вивченні курсу проводиться у таких формах: підготовка до практичних занять, контрольних робіт, модульно-рейтингового контролю; вивчення тем або окремих питань, що виносяться для самостійної роботи; ознайомлення із законодавчими та нормативними актами України; підготовка до заліку.

В умовах дистанційної освіти проведення лекцій і практичних занять відбувається у форматі відеоконференцій. Для організації освітнього процесу використовуються такі технічні сервіси, як Zoom, Viber, Telegram, Moodle та електронна пошта.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

У процесі навчання застосовується рейтингова система оцінювання, яка передбачає усне і письмове опитування; поточний модульний контроль; презентація есе, рефератів; екзамен.

Система оцінювання знань, вмінь і навичок студентів передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять.

З навчальної дисципліни «Основи економічної науки» перевірка й оцінювання знань студентів проводиться в таких формах: оцінка роботи під час практичних занять; оцінка виконаних індивідуальних науково-дослідних завдань та самостійної роботи; підсумковий контроль у формі екзамену.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів студентів на практичних заняттях при обговоренні теоретичних питань, в тому числі з підготовкою та представленням презентацій, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом. Модульний контроль є складовою поточного контролю і здійснюється в формі виконання студентом тестів за змістовими модулями. Кількість модулів, змістових модулів та максимальний бал на кожному етапі модульного контролю зазначаються в робочій програмі навчальної дисципліни. Рейтинговий показник – числова величина, яка складається з певної суми балів усіх модулів, змістових модулів навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни. Форма проведення підсумкового контролю усна. Структуру екзаменаційних білетів НПП визначає самостійно.

Рейтингове оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється на основі результатів поточного (модульного) контролю та підсумкового контролю.

9. КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розподіл балів, які здобувачі вищої освіти отримують при формі контролю «Екзамен»

Поточний (модульний) контроль																			Підсумковий контроль	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2								Змістовий модуль 3							
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	М К1	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	М К2	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	МК 3	30	100	
3	3	3	3	10	3	3	3	3	3	3	3	10	3	3	3	3	5			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка «відмінно» (90-100 балів). Здобувач має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу, вміє без помилок виконувати практичні завдання, які передбачені програмою курсу, засвоїв основну й ознайомився з додатковою літературою, викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення й висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу.

Оцінка «добре» (74-89 балів). Здобувач повністю засвоїв навчальний матеріал, знає основну літературу, вміє виконувати практичні завдання, викладає матеріал у логічній послідовності, робить певні узагальнення й висновки, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускає незначні помилки у формулюванні термінів, категорій, невеликі помилки у розрахунках при вирішенні практичних завдань.

Оцінка «задовільно» (60-73 бали). Здобувач засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповну відповідь на поставлені теоретичні питання, припускається грубих помилок при вирішенні практичного завдання.

Оцінка «незадовільно» (менше 60 балів). Здобувач не засвоїв навчальний матеріал, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні питання, не володіє основними методами наукових досліджень при виконанні практичних завдань. Здобувач не допускається до складання іспиту, якщо кількість балів одержаних за результати успішності під час поточного та модульного контролю (відповідно змістовому модулю) впродовж семестру в сумі не досягла 35 балів.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Л. П. Альошкіна. Інструктивно-методичні матеріали до проведення семінарських та практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Основи економічної науки» для студентів, що навчаються за спеціальністю J2 «Готельно-ресторанна справа та кейтеринг». Модуль 1. Умань, 2025.

2. Л. П. Альошкіна. Інструктивно-методичні матеріали до проведення семінарських та практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Основи економічної науки» для студентів, що навчаються за спеціальністю J2 «Готельно-ресторанна справа та кейтеринг». Модуль 2. Умань, 2025.

3. Л. П. Альошкіна. Інструктивно-методичні матеріали до проведення семінарських та практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Основи економічної науки» для студентів, що навчаються за спеціальністю J2 «Готельно-ресторанна справа та кейтеринг». Модуль 3. Умань, 2025.

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Модуль 1. «Основи економічної науки»

Базова література

1. Базелер У., Сабов З., Хайнрих Й., Кох В. Основы экономической теории: принципы, проблемы, политика. Германский опыт и российский путь. – СПб: Издательство «Питер», 2000. ст. 229. 279 с.
2. Білик В.О. Економічна теорія: Навч. посібник За ред. В.О. Білика, П.Т. Саблука; 4-те видання, перероб. і доп. К.: ННЦ ІАЕ, 2004. 560 с.
3. Базилевич В.Д. Економічна теорія. Політекономія: Підручник. За ред. В.Д. Базилевича. К.: Знання-Прес, 2001. 581 с.
4. Вечканов Г.С., Вечканова Г.Р. Макроэкономика. СПб.: ЗАО "Издательство "Питер"; 2000. ст. 6 - 14.
5. Гальчинський А.С., Єщенко П.С, Палкін Ю.І. Основи економічної теорії: Підручник. К.: Вища школа, 1995. 471 с.
6. Економічна теорія : навч. посібник за заг. ред. проф. В. І. Сідорова, проф. Є. М. Воробйова. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2019. 464 с.
7. Економічна теорія: Політекономія: Підручник. За ред. В.Д. Базилевича. 6-те вид., перероб. і доп. К.:Знання-Прес, 2007. 719 с.
8. Климко Г.Н., Нестеренко Л.О., Каніщенко Л.О. Основи економічної теорії: політ економічний аспект: Підручник 2-ге видання., перероб. і доп. К.: Вища шк. Знання, 1997. 743 с.: іл.
9. Корнійчук Л.Я. Історія економічних вчень: Навч. посібник За ред. Л.Я. Корнійчука, Н.О. Титаренко та ін. К.: „Фенікс”. 1998. 415 с.
10. Костюк В.С., Андрющенко А.М., Борецько І.П. Економічна теорія: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2009. 282 с.
11. Кухар О. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посібник. К. : Центр учб. літ., 2015. - 326 с.
12. Лагутін В.Д. Економічна теорія : підручник. за заг. ред. В.Д. Лагутіна. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.
13. Мацелюх Н. П. Основи економічної науки : навч. посібник 2-ге вид., перероб. та доп. - К. : Центр учб. літ., 2019. - 324 с.
14. Мацелюх Н. П. Економічні теорії в системі наукових економічних знань : навч. посібник . Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко. - 2-ге вид., перероб. та доп. - К. : Центр учб. літ., 2016. - 226 с.
15. Основи економічної теорії: навч. посіб. за ред. Ю. Г. Козака, С. С. Шаповал. К.: ЦУЛ, 2012. 264 с.
16. Основи економічної теорії: Підручник. За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Х.: Право, 2008. 448 с. ISBN 978-966-458-017-2.
17. Основи економічної науки : навч. посібник для самост. підгот. до курсов. екзамену та комплекс. держ. екзамену з економ. теорії. Н. П. Мацелюх [та ін.] ; Нац. ун-т держ. податкової служби України. К. : Центр учб. літ., 2015. - 324 с.

Модуль 2. Мікроекономіка

1. Ачкасов А. Є. Мікроекономіка. Тренінг-курс: навч. посібник; Харк. нац. кад. міськ. госп-ва. - Х. :ХНАМГ, 2012. 248 с.

2. Базилевич В.Д. та ін. Мікроекономіка: Опорний конспект лекцій. К.: Четверта хвиля, 1998. 248 с.
3. Горбачевська Оксана Василівна, Мартін Ольга Максимівна. Мікроекономіка в задачах: розв'язки та пояснення: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. Національний банк України; Львівський банківський ін-т. Л.: ЛБІ НБУ, 2004. 296с.
4. Горобчук Т.Г. Мікроекономіка. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.
5. Задоя А.О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи: Навчальний посібник. К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. 211 с.
6. Збірник практичних завдань з курсу "Мікроекономіка": Для студ. екон. спец. Вінницький держ. технічний ун-т. Борис Овсійович Грабовецький (уклад.). Вінниця, 1997. 28с.
7. Кравчук Ю.Б. Мікроекономіка: навч. посіб. Харків, 2016. 133 с.
8. Кравченко О.А. Мікроекономіка: теоретичні основи: навчальний посібник. Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України, Одеський національний політехнічний університет. Одеса: В.В. Букаєв, 2013. 134 с.: іл.
9. Кулішов В.В. Мікроекономіка: Основи теорії і практикум: Навчальний посібник. – Львів: «Магнолія плюс», 2004. – 332 с.
10. Мікроекономіка: підручник уклад. В. М. Лич, П. М. Куліков, Б. Е. Головаш, В. В. Гончаров. Київ, 2018. 96 с.
11. Мікроекономіка : навч. посібник М. М. Рудий, В. В. Жебка. К. : Центр учбової літератури, 2008. -312 с.
12. Мікроекономіка. Навчальний посібник За ред. Козюка В.В. та ін. Тернопіль, 2011. 496 с.
13. Микроэкономика в таблицах и графиках: Учеб. для вузов; Под ред. проф. Б. В. Прыкина. М.: Финансы, 1999. 503 с.
14. Наливайко А.П. , Євдокимов М.М. Мікроекономіка: Навчально-методичний посібник. К.: КНЕУ, 1999, 208 с.
15. Нуреев Р.Н. Курс микроэкономики: Учебник для вузов. М.: Изд. Группа Норма-Инфра М, 1998, 572 с.
16. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: Навчальний посібник. Івано-Франківськ, «Лілея-НВ». 2015. 348 с.
17. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: навч. посіб. Івано-Франківськ, 2015. 348 с.
18. Павленко І.М. Мікроекономіка. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 288 с.
19. Піндайк Р.С., Рубінфелд Д.Л. Мікроекономіка. К.: Основи, 1996, 646 с.
20. Самуельсон П., Нордгауз В. Мікроекономіка/Пер. з англ.. К.: Основи, 1998. 676 с.
21. Слухай С.В. Довідник базових термінів та понять з мікроекономіки. К.: Лібра, 1998, 256 с.
22. Ястремський С.В., Грищенко О.Г. Основи мікроекономіки: Підручник. К.: Знання, 1998, 673 с.
23. Самуельсон П. Економіка: Підручник. Львів. «Світ», 1993, 653 с.

Модуль 3. Макроекономіка

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Книга За ред. С. Панчишина і П. Островерха. Львів, Апріорі, 2017. С.9-32
2. Аносова А. В., Ким И. А., Касаткина А. А. Макроэкономика. Учебник. М.: Юрайт. 2019. 528 с.
3. Базилевич В., Базелевич К., Баластрик Л. Макроекономіка. К.: Знання, 2004. 828 с.
4. Макроэкономика. Гальперин В.М. и др. СПб: Экономич. школа, 1994. 398 с.
5. Гронтковська Т. Е., Косік А. Ф. Макроекономіка: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 672 с
6. Долан Э. Макроэкономика. СПб: Экономич. школа, 1994. 405 с.
7. Дорнбуш Р., Фішер С. Макроекономіка . К.: Основи, 1996. 809 с.
8. Зверяков М. И. Теоретические проблемы формирования национальной экономической системы: Монография М. И. Зверяков. Одесса: Астропринт, 2012. 352 с.
9. Кулішов В.В. Макроекономіка (основи теорії і практики). Львів: Магнолія плюс, 2004. 252 с.
10. Макконнелл К., Брю С. Макроекономіка. Львів: Просвіта, 1997. 672 с.
11. Макроекономіка : базовий курс: навч. посіб. проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін. К. : КНЕУ, 2016. 254с.
12. Манків Г. Макроекономіка. К.: Основи, 2000. 588 с.
13. Мікроекономіка і макроекономіка. За ред. С.К.Будаговської. К.: Основи, 1998. 518 с.
14. Міжнародна макроекономіка. Навч. посіб. Видання 3-те перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2012. 400 с.
15. Приходько В.П., Шинкар В.А. Макроекономіка: Навчальний посібник. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2014. 248 с.
16. Радіонова І.Ф. Макроекономіка (теорія і політика). К.: Таксон, 2004. 346 с.
17. Савченко А.Г. Макроекономічна політика. К.: КНЕУ, 2001. 166 с.
18. Савченко А.Г. Макроекономіка. К.: КНЕУ, 2005. 442 с.
19. Сакс Д., Ларрен Б. Макроэкономика. Глобальный подход. М.: Дело, 1996. 847 с.
20. Самуелсон П., Нордгауз В. Макроекономіка. К.: Основи, 1995. 574 с.
21. Словник сучасної економіки Макміллана. К.: Артек, 2000. 605 с.
22. Тітьонко О.М. Система макроекономічного рахівництва. К.: КНЕУ, 2002. 188 с.
23. Ющенко В., Лисицький В. Гроші: розвиток попиту та пропозиції в Україні. К.: Скарби, 2000. 335 с.

Допоміжна література

Модуль 1

1. Башнянин Г.І., Лазур П.Ю., Медведєв В.С. Політична економія: Підручник. К: Вид. Ельга „Ніка-Центр”. 2002. 527с.
2. Башнянин Г.І., Шевчук Є.С. Політична економія. Навч. посібник. 3-тє видання, перероб. і виправл. Львів: „Новий Світ-2000”, 2004., 480 с.

3. Економічна теорія. Під ред. Предборського В.А. К.: Кондор, 2003. 492 с.
4. Панчишин С.О. Макроекономіка: Навчальний посібник. К.: Либідь, 2001. 280 с.
5. Рибалкін В.О. Політекономія. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів К.: Академвидав, 2004. 672 с.
6. Економічна теорія. Практикум: навч. посіб. А. В. Базилюк, Ж. В. Дерій, В. В. Концева, І. О. Хоменко. К. : ЦУЛ, 2012. 312 с.

Модуль 2

1. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р.
2. Закон України «Про ціни та ціноутворення» від 21.06.2012 (із змінами і доповненнями)
3. Закон України «Про Антимонопольний комітет» від 26.11.1993 р.
4. Горошко Михайло Федорович, Кулішов Володимир Васильович. Мікроекономіка: Тести. Ситуації. Задачі: Навч. посіб. В.В. Кулішова (заг.ред.). К. : Ніка-Центр, 2003. 368с.
5. Економічна теорія. Національна економіка: підручник за ред. В. М. Тарасевича. К. : Знання, 2012. 270 с.

Модуль 3

1. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег. М.: Гелиос, 1999. 352 с.
2. Мішкін С.Ф. Економіка гршей, банківської справи і фінансових ринків. К.: Основи, 1998. 964 с.
3. Найденов В.С., Стенковский А.Ю. Инфляция и монетаризм. Уроки антикризисной политики. К.: ОАО БЦКФ, 2003. 349 с.
4. Роль держави у довгостроковому економічному зростанні. За ред. Б.Є.Кваснюка. Київ; Харків, 2003. 423 с.
5. Стельмах В.С. та ін. Грошово-кредитна політика в Україні. К.: Знання, 2003. 421 с.
6. Экономико-математический энциклопедический словарь. М.: Большая Российская энциклопедия, 2003. 687 с.
7. Івашина О.Ф. Макроекономіка: навчальний посібник для самостійної роботи і контролю знань. О.Ф. Івашина, Р.Ю. Олексієнко, С.Ю. Івашина. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2014. 100 с.

12. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Сервер Верховної Ради України URL: <http://www.rada.gov.ua/>
2. Міністерство фінансів України URL: <http://www.minfin.gov.ua/>
3. Державна фіскальна служба України URL: <http://www.sta.gov.ua/>
4. Державна митна служба України URL: <http://www.customs.gov.ua/>
5. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку URL: <http://www.ssmc.gov.ua/>
6. Рахункова палата України URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/>
7. Нормативні акти України URL: www.nau.kiev.ua/
8. Публикации по менеджменту, економике, маркетингу. URL: <http://tourlib.net/management.htm>.

9. Бібліотека з менеджменту . BBM. URL: [http:// management.com.ua /](http://management.com.ua/)
10. Електронні каталоги бібліотек України. URL: <http://e-catalog.name/>
11. Електронна бібліотека Lib.com.ua. URL: <http://www.lib.com.ua/>
12. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
13. Українська бібліотека. «Джерело». URL: <http://ukrlib.com/arXiv.org> - загальнодоступні наукові публікації. URL: <http://arxiv.org/>
14. Google Scholar – пошукова система, яка індексує повний текст наукових публікацій всіх форматів і дисциплін. URL: <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>

13. ПЕРЕЗАРАХУВАННЯ ТА ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Перезарахування та визнання результатів навчання з дисципліни «Основи економічної науки» або окремого її елемента відбувається відповідно до Положення про порядок визнання в Уманському національному університеті садівництва результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, затвердженого Вченою радою протокол №2 від 19.05.2022, Положення про порядок визнання результатів навчання в інших ЗВО в Уманському національному університеті садівництва, затвердженого Вченою радою протокол №2 від 03.10.2019, Положення про академічну мобільність здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників Уманського національного університету садівництва, затвердженого Вченою радою протокол №7 від 17.10.2021.

14. ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

У процесі навчання з дисципліни «Основи економічної науки», студенти повинні дотримуватися встановлених правил академічної доброчесності, визначених Кодексом доброчесності Уманського національного університету.

Будь-які види порушення академічної доброчесності, зокрема плагіат, неправомірне використання чужих ідей, фальсифікація даних чи співучасть у таких діях, є абсолютно неприпустимими і не толеруються. Виявлення ознак академічної недоброчесності у письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від обсягу порушення.

З метою запобігання порушенням і підвищення якості академічних робіт, студентам настійно рекомендується користуватися належними академічними ресурсами та інструментами для перевірки робіт на плагіат, а також звертатися за консультаціями з питань правильного цитування і академічного письма.

15. ЗМІНИ У РОБОЧІЙ ПРОГРАМІ НА 2025 -2026 Н.Р.

У робочій програмі відповідно до освітньо-професійної програми «Готельно-ресторанна справа» переглянуто структуру навчальної дисципліни в частині кількості годин виділених на аудиторну та позааудиторну роботу, оновлено методичне забезпечення, список рекомендованої літератури та інформаційні ресурси.